

**Puolustusministeriö
Asevelvollisuuskomitea**

Viite: Lausuntopyyntö VN/1387/2020-PLM-8, 23.3.2020

LAUSUNTO YLEISEN ASEVELVOLLISUUDEN KEHITTÄMISESTÄ JA MAANPUOLUSTUSVELVOLLISUUDEN TÄYTTÄMISESTÄ

Reserviläisliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien parlamentaarista selvitystyötä liittyen yleisen asevelvollisuuden kehittämiseen ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämiseen.

Suomi on sotilaallisesti liittoutumaton valtio, jonka puolustusjärjestelmän tavoitteena on itsenäisen, uskottava ja koko valtakunnan alueen kattava puolustuskyky. Puolustusvoimien sodan ajan joukkojen 280.000 hengen kokonaisvahvuuteen kuuluvat iskukykyiset Ilmavoimat, torjuntakykyiset Merivoimat sekä suurilukuiset Maavoimat. Lisäksi vahvuuteen kuuluvat Sisäministeriön alaisen Rajavartiolaitoksen muodostamat sodan ajan yksiköt.

Suomen puolustuskyky on erityisesti eurooppalaisessa toimintaympäristössä tarkasteltuna erittäin vahva. Sen suhteellinen vahvuus korostuu edelleen, kun suorituskyky suhteutetaan käytettyihin määrärahoihin. Vahvuuden ja kustannustehokkuuden taustalla on ennen kaikkea laajamittainen, yleinen asevelvollisuus sekä sen tuottama suuri reservi.

Noin ¾ miespuolisesta ikäluokasta suorittaa edelleen varusmiespalveluksen, minkä lisäksi tuhatkunta naista suorittaa vuosittain vapaaehtoisen asepalveluksen. Puolustusvoimien sodan ajan joukoista yli 96 prosenttia koostuu reserviläisistä. Asevelvollisuuslain pohjalta palvelukseen on kutsuttavissa peräti 900.000 reserviläistä, joka mahdollistaa tarvittaessa sodan ajan joukkojemme täydentämisen tai niiden vahvuuden merkittävän lisäämisen.

Vuosittain palveluksen suorittavien miesten määrän laskusta huolimatta koulutusmäärät ovat edelleen niin suuria, että Puolustusvoimien sodan ajan joukkoihin sijoitetut reserviläiset ovat nuorehkoja. Tämän myötä sodan ajan joukkomme ovat iskukykyisiä ja taistelunkestäviä.

RESERVISSÄ – KAIKEN VARALTA

Puolustusvoimat saa yleisen asevelvollisuuden kautta palvelukseensa vuosittain miespuolisen ikäluokan parhaimmiston. Monessa ammattiarmeijan maassa tilanne on päinvastainen, vaikka asepalveluksen markkinoimiseen käytetään paljon resursseja. Reservissä osaaminen edelleen lisääntyy, mikä vahvistaa reserviin pohjautuvien sodan ajan joukkojemme osaamista ja suorituskykyä.

Puolustuksen järjestämisen synnyttämä taakka jakautuu asevelvollisuuden kautta tasaisesti eri yhteiskuntaluokkiin ja puolustus säilyy koko kansan asiana. Monessa ammattiarmeijan maassa alhaisen tulotason omaavien ja siirtolaistaustaisten henkilöiden osuus palvelukseen hakeutuvista korostuu, minkä myötä muiden väestönsien sitoutuminen puolustukseen heikkenee.

Yleisen asevelvollisuuden toimivuutta selvitettiin laajemmin kymmenen vuotta sitten ns. Siilasmaan työryhmän johdolla. Vuonna 2010 julkaistun Suomalainen asevelvollisuus -raportin mukaan muunnelliset puolustusratkaisut tuottaisivat joko merkittävästi nykyistä heikomman puolustuskyvyn tai vaatisivat puolustusrahoihin merkittävän tasokorotuksen. Työryhmä ei nähnyt nykyisen puolustusjärjestelmän ylläpidon olevan mahdollista ilman yleistä asevelvollisuutta.

Yhteenvedon voidaan todeta, että yleiseen asevelvollisuuteen ja suureen reserviin pohjautuva puolustusjärjestelmämme paitsi toimii edelleen erittäin hyvin, on ainoa keino nykyisen puolustusjärjestelmämme ylläpitämiseksi. Reserviläisliitto ei näe yleiselle asevelvollisuudelle vaihtoehtoa ja kannattaa nykymallia, jossa asepalvelus on miehille pakollinen mutta naisille vapaaehtoinen.

Nykyjärjestelmän heikkoudet ja kehittämistarpeet

Reserviläisliiton Taloustutkimuksella maaliskuussa teettämän puhelingallupin mukaan 65 prosenttia suomalaisista säilyttäisi nykyisenkaltaisen asevelvollisuuden, jossa asepalvelus on miehille pakollinen ja naisille vapaaehtoinen. Nuorista (15-24 vuotta) nykyjärjestelmää kannattaa kuitenkin enää alle puolet eli 48 prosenttia vastaajista.

Reserviläisliiton alkuvuonna tehdyssä jäsentutkimuksessa vastaava osuus jäsenistöstä (64%) on nykyjärjestelmän säilyttämisen kannalla. Jo lähes kolmannes (31%) jäsenistöstä kuitenkin kannattaa pakollisen asevelvollisuuden laajentamista myös naispuolista väestönsosaa koskevaksi, mikä on vuotta 2018 peräti viisi prosenttiyksikköä korkeampi luku.

Vain miespuolista ikäluokkaa koskeva asevelvollisuus koetaan erityisesti nuoremmissa ikäluokissa yhä laajemmin ongelmalliseksi sukupuolten välisen tasa-arvon ja samanvertaisuuden näkökulmasta. Tämän johdosta nyt vain miespuolista väestönsosaa koskettavat kutsunnat tulee mahdollisimman

RESERVISSÄ – KAIKEN VARALTA

pian laajentaa myös naisia koskeviksi joko kutsumalla naiset varsinaisiin kutsuntoihin tai järjestämällä heille vastaavantyyppinen tilaisuus. Tämän myötä vuosittain vapaaehtoisen asepalveluksen suorittavien naisten määrät kasvaisivat, mikä osaltaan vähentäisi em. ongelmaa.

Vapaaehtoisen asepalveluksen suorittavien naisten määrän lisääminen olisi tärkeää myös miespuolisten ikäluokkien pienenemisen johdosta. Suomessa syntyy vuodessa enää noin 22.000 poikaa, mikä ei runsaan vuosikymmenen päästä riitä ylläpitämään nykyistä sodan ajan vahvuutta varsinkin, jos palveluksesta karsiutuvien määrät säilyvät nykytasolla tai lisääntyvät.

Uudistuksen tavoitteena tulee olla myös naisten maanpuolustustietämyksen ja -tahdon kasvattaminen, joka erilaisten kansalaistutkimusten mukaan on miespuolista väestönosaa alhaisemmalla tasolla. Tilaisuuden tulee sisältää myös terveystarkastus, josta aiheutuvat kustannukset on jaettava eri hallinnonalojen kesken. Tarkastusten tavoitteena tulee olla syrjäytymisvaarassa olevien naisten saaminen erilaisten tukitoimien piiriin.

Komiteatyössä on hyvä tiedostaa, että yleisen asevelvollisuuden toimivuus on vuosien saatossa heikentynyt. Erilaiset fyysiset ja psyykkiset ongelmat sekä yleinen sopeutumattomuus ja epäterveelliset elämäntavat estävät vuosittain kasvavan joukon palveluksen. Varusmiespalveluksesta karsiutuvien miesten joukko onkin noussut jo noin viidennekseen ikäluokasta, joka korreloi osaltaan nuorten miesten laajamittaiseksi ilmiöksi muodostuneen syrjäytymisen kanssa.

Tämä kehitys nakertaa yleisen asevelvollisuuden toimivuutta ja voi pidemmällä aikavälillä muodostua järjestelmän ylläpitämisen kannalta ongelmalliseksi. Lisäksi nuorten miesten syrjäytyminen on kasvava yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen ongelma, johon olisi hyvä puuttua myös asepalveluksen keinoin.

Huomiota tulisikin kiinnittää siihen, että mahdollisimman moni nuori voisi aloittaa varusmiespalveluksen ja, että valtaosa heistä kykenisi suorittamaan palveluksen loppuun. Tehtäväkohtaisilla kenttäkelpoisuusvaatimuksilla ja riittävillä tukitoimilla voidaan turvata se, ettei palvelus muodostu kellekään ylivoimaiseksi. Tämän myötä miesten yhdenvertaisuus asepalveluksen suhteen lisääntyisi ja syrjäytyminen todennäköisesti osaltaan vähenisi.

Huomiota on kiinnitettävä myös asepalvelusta suorittavien ja reserviläisten sosioekonomisen aseman parantamiseen. Palveluksen ajalta maksettavia päivärahja ja muita korvauksia tulee kautta linjan parantaa, jotta taloudellinen rasitus palveluksen suorittaville henkilöille ja heidän perheilleen sekä muille läheisilleen olisi nykyistä vähäisempi. Myös reserviläisille maksettavia korvauksia on tar-

kasteltava, jotta kertausharjoituksiin osallistuminen ei muodostu kenellekään taloudellisesti liian raskavaksi. On myös selvitettävä kannustimia, jotka motivoisivat palveluksen suorittamiseen sekä hyödyttäisivät myös Puolustusvoimien sodan ajan tehtäviin sijoitettuja reserviläisiä.

Siviilipalveluksen uudistaminen ja maanpuolustusvelvollisuuden toteutuminen

Siviilipalvelukseen hakeutuu vuositasolla alle kymmenen prosenttia miespuolisesta ikäluokasta eikä määrässä ole vuosien saatossa juuri tapahtunut muutoksia. Yleiseen asevelvollisuuteen pohjautuvan puolustusjärjestelmämme kannalta siviilipalvelus onkin merkittävästi pienempi ongelma kuin se, että jo noin viidesosa miespuolisesta ikäluokasta vapautuu erilaisten syiden johdosta asepalveluksesta eikä suorita myöskään siviilipalvelusta. Miespuolisten kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta tämä on erittäin ongelmallista.

Nykyisen siviilipalveluksen ongelmat liittyvät lähinnä järjestelmän toimimattomuuteen. Nykymuotoinen siviilipalvelus ei toimi asevelvollisuuslain tarkoittamalla tavalla eikä tuota yhteiskunnalle juuri lisäarvoa. Vuonna 2011 julkaistun, TEM:n toimeksiannosta tehdyn Siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän mietinnön mukaan eri hallinnonaloilla ei ole suunnitelmia siviilipalveluksen suorittaneiden henkilöiden hyödyntämisestä kriisiaikana tai poikkeusoloissa. Valtaosa katsoi myös, ettei siviilipalveluksen suorittaneiden käyttäminen ole edes mahdollista. Henkilöitä koulutetaan siviilipalveluksessa tällä hetkellä tehtäviin, joita heillä ei käytännössä ole.

Nykyisen siviilipalvelusjärjestelmän toimimattomuuden ja perustuslaissa säädetyn, yleisen maanpuolustusvelvollisuuden nykyistä paremman toteutumisen johdosta olisikin selvitettävä mahdollisuudet asepalveluksen rinnalla toteutettavaan kansalaispalvelukseen, jonka suorittaisivat naiset sekä ne miehet, jotka eivät suorita asepalvelusta. Järjestelmän tulee korvata nykyinen siviilipalvelus ja sillä tulee pyrkiä rakentamaan lisää todellista suorituskykyä normaaliajan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Tuekseen järjestelmä tarvitsee kansallisen varaamisrekisterin, johon erilaiset poikkeusoloissa toimintavastuuta kantavien viranomaisten ja muiden tahojen henkilövaraukset kirjataan.

Reserviläisliitto on Suomen suurin maanpuolustusjärjestö, jolla on yli 38.000 jäsentä. Heistä noin 90 prosenttia on suorittanut varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen. Liiton paikallisyhdistyksissä reserviläiset voivat ylläpitää ampumataitojaan, fyysistä kuntoaan ja maastotaitojaan. Lisäksi reserviläisillä on mahdollisuus ylläpitää sodan ajan sijoitustensa edellyttämiä tietojaan ja taitojaan myös Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kursseilla, jonka kouluttajista 39 prosenttia ja muista vapaaehtoistoimijoista 42 prosenttia tulee Reserviläisliitosta. Lisäksi Reserviläisliitto kuuluu Naisten Valmiusliittoon (NVL), Suomen Ampumaurheiluliittoon (SAL) ja Tammenlehvän Perinneliittoon (TAPE). Lisätietoja osoitteesta www.reservilaisliitto.fi.

RESERVISSÄ – KAIKEN VARALTA

Helsinki, **29.4.2020**

RESERVILÄISLIITTO
Reservistförbundet

Lisätietoja Reserviläisliiton lausunnosta antaa liiton toiminnanjohtaja Olli Nyberg, p. 0400 640 755 tai s-posti olli.nyberg@reservilaisliitto.fi.

RESERVISSÄ – KAIKEN VARALTA